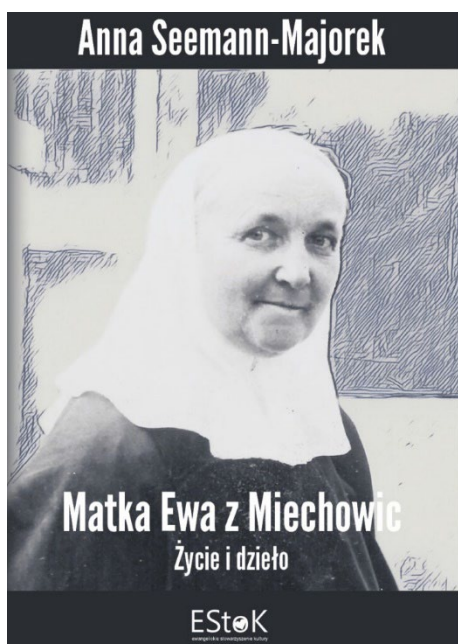

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.37406/3041-1378/2026-6-17>

Юрій Клоновський

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ АННИ ЗЕЕМАНН-МАЙОРЕК «МАТКА EWA Z MIECHOWIC. ŻYCIE I DZIEŁO»

Монографія Анни Зееманн-Майорек «Matka Ewa z Miechowic. Życie i dzieło» є ґрунтовним науковим дослідженням, присвяченим постаті Єви фон Тіле-Вінклер (1866-1930) – одній із найвизначніших представниць протестантської дияконії на Верхній Сілезії кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. Видання становить першу в польській історіографії настільки комплексну і системну монографію, що висвітлює життя, духовний розвиток, соціальну діяльність та інституційну спадщину Матки Єви.

Праця вписується у міждисциплінарний дослідницький простір, поєднуючи історію Церкви, соціальну історію, історію благодійництва, гендерні студії та регіональні студії Сілезії. Вона має вагомe значення не лише для польської науки, але й для ширшого центральноєвропейського контексту дослідження протестантської дияконії та жіночого релігійного лідерства.

Актуальність теми зумовлена кількома важливими обставинами. По-перше, постать Єви фон Тіле-Вінклер, незважаючи на її значний міжнародний авторитет у протестантських середовищах, тривалий час залишалася недостатньо дослідженою в польській історіографії. Авторка переконливо демонструє, що більшість ґрунтовних праць про історію євангелічного руху на Верхній Сілезії були видані за межами Польщі ще в першій половині ХХ століття, тоді як сучасна польська наука не мала повноцінного синтетичного дослідження її діяльності.

По-друге, монографія розкриває проблему жіночого служіння в протестантському середовищі у період глибоких соціальних трансформацій. Діяльність Матки Єви відбувалася в епоху модернізації, індустріалізації, формування соціальної держави та активізації жіночого руху. Авторка переконливо показує, що, хоча Єва фон Тіле-Вінклер не декларувала відкрито емансипаційних гасел, її діяльність об'єктивно сприяла підвищенню соціального статусу жінок та їхній професіоналізації у сфері соціальної опіки.

По-третє, наукова новизна роботи полягає у введенні до наукового обігу значного масиву джерел – архівних документів, особистого листування, адміністративних матеріалів, друкованих праць самої Матки Єви, а також спогадів сучасників.

Монографія є першою польськомовною синтетичною реконструкцією діяльності інституції «Ostoja Pokoju», що мала тривалий і впливовий характер у соціально-конфесійному житті регіону.

У розділі «Cel i zakres pracy» авторка чітко формулює наукову мету – максимально всебічно представити постать Єви фон Тіле-Вінклер у контексті історії європейського протестантизму та історії Верхньої Сілезії.

Особливо позитивно слід відзначити системність постановки дослідницьких питань. Авторка аналізує:

- вплив родинного середовища німецької промислової аристократії на формування світогляду героїні;
- передумови її духовного покликання;
- трансформацію особистого релігійного досвіду у практичну соціальну діяльність;
- організаційні принципи створених нею інституцій;
- соціальний та освітній вимір її діяльності;
- її контакти з представниками духовної та світської еліти;
- значення її спадщини для подальшого розвитку дияконії.

Авторка обґрунтовано відмовляється від детального аналізу всієї богословської спадщини Матки Єви, пояснюючи це прагненням уникнути надмірного розширення обсягу праці. Такий підхід є методологічно виправданим і свідчить про чітке окреслення меж дослідження.

Джерельна база роботи є однією з її найсильніших сторін. У дослідженні використано:

- друковані монографії та статті з історії євангелічної Церкви;
- архівні матеріали (документи внутрішнього характеру, листування, фотографії);
- адміністративні документи (метричні книги, адресні довідники, фінансові записи);
- особисті спогади та мемуарні джерела;
- результати усних інтерв'ю.

Методологічно праця спирається на історико-критичний аналіз, поєднаний із соціально-історичним підходом. Авторка демонструє вміння синтезувати різноманітні джерела та критично їх осмислювати.

Важливо, що дослідниця не вдається до апологетики. Попри безумовну повагу до героїні, текст зберігає академічну дистанцію, фіксує також складні моменти її діяльності та опір з боку окремих середовищ.

Структурно монографія є чітко продуманою та логічно вибудованою. Перший розділ створює історичне тло, подаючи огляд розвитку євангелічної Церкви на Сілезії, історію дияконії та місії внутрішньої. Такий підхід дозволяє читачеві зрозуміти інституційний і духовний контекст діяльності Матки Єви.

Другий розділ присвячено біографії Єви фон Тіле-Вінклер. Поділ її життя на чотири етапи є методологічно обґрунтованим і дозволяє простежити еволюцію її духовного покликання та соціальної активності.

Третій розділ містить глибокий аналіз інституції «Ostoja Pokoju», її організаційної структури, напрямів діяльності, кадрового складу та духовної програми. Саме тут повною мірою розкривається масштаб організаційного таланту Матки Єви.

Структура праці забезпечує послідовний рух від історичного контексту до персональної історії та інституційного аналізу.

Монографія Анни Зеєманн-Майорек «Matka Ewa z Miechowic. Życie i dzieło» є вагомим і високопрофесійним науковим дослідженням, що суттєво збагачує польську та центрально-європейську історіографію у сфері вивчення протестантської дияконії, історії Церкви та соціального служіння. Праця вирізняється глибокою джерельною базою, методологічною виваженістю та чітко окресленою дослідницькою концепцією. Авторка демонструє високу академічну культуру, ґрунтовне знання історіографії та вміння інтегрувати персональну біографію в ширший соціально-релігійний контекст епохи.

Особливої уваги заслуговує те, що дослідження не обмежується описовою реконструкцією життєпису Єви фон Тіле-Вінклер, а здійснює глибокий аналіз її діяльності як соціальної

реформаторки, організаторки інституційної діяконії та однієї з ключових постатей жіночого релігійного лідерства на межі XIX-XX століть. Авторці вдалося переконливо показати взаємозв'язок між особистою духовністю Матки Єви, її соціальною відповідальністю та конкретними організаційними рішеннями, що мали тривалий вплив на розвиток протестантської соціальної опіки в регіоні.

Монографія відзначається внутрішньою логічністю, структурною продуманістю та послідовністю аргументації. Вона демонструє баланс між історико-критичним підходом і належною повагою до досліджуваної постаті, що дозволяє уникнути як апологетичності, так і надмірної критичності. Така наукова позиція забезпечує об'єктивність і переконливість висновків.

З огляду на комплексність, джерельну насиченість і концептуальну цілісність, праця Анни Зеєманн-Майорек заслуговує на високу позитивну оцінку. Вона становить значний внесок у дослідження історії протестантської діяконії, соціального християнства та історії Верхньої Сілезії, а також відкриває перспективи для подальших міждисциплінарних студій. Монографія може бути рекомендована до широкого використання в академічному середовищі – як у наукових дослідженнях, так і в навчальних курсах з історії Церкви, соціальної історії та історії регіону.